

अंकयोजना - 2020-21 (Set -2)

कक्षा - दशमी

संस्कृतम् (कोड-122)

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् -

1. 'आ' खण्डस्य अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. प्रश्नपत्रे यत्र आन्तरिकविकल्पः अस्ति तत्र स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकं तथापि यदि छात्रः सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम्। यथा चित्रवर्णने पञ्चवाक्यानां लेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि सप्तवाक्यानि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथम-पञ्चवाक्यानां न अपितु यानि वाक्यानि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. अनुच्छेदे श्लोके वा आधारिताः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति। अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति। तदर्थम् अङ्काः देयाः। यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।
6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम्। अतः आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः।

'अ'-भागः (40 अङ्काः)

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

	अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	
1	सन्धिः/सन्धिच्छेः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ग) नास्त्युद्यमसमः+बन्धुः (ii) (ख) जनस्तम् (iii) (ख) अश्वः+चेद् (iv) (क) काचिदियमिति (v) (ग) महतो भयात्	1x4=4
2	समासः/विग्रहः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (क) खगकुलानां कलरवः (ii) (क) धृतः सुखसन्देशः येन सः, तम्	1x4=4

	(iii) (ग) प्रस्तरस्य तले (iv) (ग) लताः च तरवः च गुल्माः च (v) (क) मानवजीवनम्	
3	प्रकृति-प्रत्ययौ (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ख) रमणीय+टाप् (ii) (ख) वितरन्+डीप् (iii) (ख) चालित+टाप् (iv) (क) वरणीय+टाप् (v) (ख) देव+डीप्	1x4=4
4	वाच्यम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (ख) गीता (ii) (ख) पठामि (iii) (ग) पठसि (iv) (ग) मया	1x3=3
5	समयः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (क) सार्ध-द्वादशवादने (ii) (क) सार्ध-पञ्चवादने (iii) (क) सार्ध-षड्वादने (iv) (ग) पञ्चवादने (v) (ग) पादोन-द्विवादने	1x4=4
6	अव्ययपदानि (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (क) श्वः (ii) (क) उच्चैः (iii) (क) तत्र (iv) (ग) कुत्र	1x3=3
7	अशुद्धिसंशोधनम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (क) खादसि (ii) (क) वृक्षान् (iii) (ख) आगच्छतः (iv) (क) आसीत्	1x3=3
पठितावबोधनम्		
8	प्रश्ननिर्माणम् (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) (i) (ख) कुत्र (ii) (ग) कः (iii) (क) के (iv) (ग) कुत्र (v) (क) काम् (vi) (ग) कः	1x5=5
9	उचितार्थचयनम् (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (क) पुत्रे (ii) (ग) अरण्ये (iii) (ख) शक्तिहीनः (iv) (ग) जम्बुकेन (v) (ग) मम	1x4=4
10	भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नषट्कम्) (i) (क) दुर्दान्तैः (ii) (ग) सा (iii) (ख) सन्धावति (iv) (ग) कष्टम् (v) (क) क्रुद्धः (vi) (क) दुर्बलम् (vii) (ख) महत् (viii) (ग) अनेकवारम्	1x6=6

‘आ’ - भागः

वर्णनात्मकाः प्रश्नाः (40 अङ्काः)

अपठितावबोधनम्		
11	भाषिककार्यम् - अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) कान्यकुब्जम् (ii) व्यावहारिकम् (iii) चत्वारो जनाः आ. पूर्णवाक्येन लिखत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) चत्वारो जनाः अध्ययनार्थं देशान्तरं गन्तुम् इच्छन्ति। (ii) जनाः कान्यकुब्जे द्वादशवर्षाणि यावत् अधीतवन्तः। (iii) सर्वे ते कन्नौजं यान्ति।	(1x2=2) (2x2=4)

	इ शीर्षकम् - “मूर्खपण्डिताः” अथवा अन्यत् किमपि उचितम्।	(1)
	ई यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवल प्रश्नत्रयम्) (i) (ख) जनाः (ii) (ग) जनाः (iii) (क) दिने (iv) (ख) उक्तम्	(1x3=3)
	रचनात्मक कार्यम्	
12	पत्रलेखनम्- (i) अशोकनगरम् (ii) सौरभ (iii) तत्रास्तु (iv) वर्णयामि (v) अध्यापकाः (vi) व्यवस्था (vii) मुख्यातिथिः (viii) पुरस्कारान् (ix) नमस्कारान् (x) सुहृद्	1/2x10=5
13	चित्रवर्णनम् - विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तपञ्चवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।	1x5=5
	अथवा	1x5=5
	अनुच्छेदलेखनम् - अयं विकल्पः सर्वेभ्यः कृते। विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।	
14	अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूय लिखत - (केवल वाक्यपञ्चकम्) 1. अहम् ग्रामे निवसामि। 2. मम जनकः अद्यापकः वर्तते। 3. मम माता गृहिणी वर्तते। 4. सः रविवासरे दिल्लीनगरम् गमिष्यति। 5. युयम् तत्र कदा गमिष्यथ। 6. ह्यः वृष्टिः भवति स्म। 7. सर्वे छात्राः परीक्षां लेखिष्यन्ति।	1x5=5
	पठितावबोधनम्	
15	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) कृषकः (ख) वृषभः (ग) भूमौ आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) क्रुद्धः कृषीवलः तं वृषभम् उत्थापयितुं बहुवारं यत्नमकरोत्। ख) सुरभिः सुराधिपं अवदत् - विनिपातो न वः कश्चिद् दृश्यते त्रिदशाधिप। अहं तु पुत्रं शोचामि, तेन रोदिमि कौशिक॥ (ग) सुराधिपः सुरभिं अपृच्छत् -“अयि शुभे! किमेवं रोदिषि? उच्यताम्” इति।	(1/2x2=1) (1x2=2)
16	अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - अ. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)	(1/2x2=1)

	<p>(i) गुणं (ii) मूषकः (iii) बलं</p> <p>आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) पिकः वसन्तस्य गुणं जानाति।</p> <p>(ख) मूषकः सिंहस्य बलं न जानाति।</p> <p>(ग) बलं बली जानाति निर्बलः न वेत्ति।</p>	(1x2=2)
17	<p>अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -</p> <p>अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) सिंहः (ख) राजा (ग) सिंहः</p> <p>आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>(क) यः त्रस्तान् न रक्षति सः कृतान्तः कथ्यते।</p> <p>(ख) पिकः काकं वनराजरूपेण न स्वीकरोति यतोहि – काकः ‘का-का’ इति कर्कशध्वनिना वातावरणमाकुलीकरोति। तस्य न रूपं न ध्वनिरस्ति। सः कृष्णवर्णः तथा मेध्यामेध्यभक्षकः अस्ति।</p> <p>(ग) काकः किं वदति – “आम् सत्यं कथितं त्वया। वस्तुतः वनराजः भवितुं तु अहमेव योग्यः।”</p>	(1/2x2=1)
18	<p>मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयत -</p> <p>(i) पुत्राय (ii) यच्छति (iii) किम् (iv) तत्कृतज्ञता</p> <p>अथवा</p> <p>मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्यभावार्थं रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनःलिखत -</p> <p>(i) अस्मिन् (ii) नेत्रवान् (iii) यस्य (iv) भवति</p>	(1/2x4=2)
19.	<p>अधोलिखित-कथांशं समुचित-क्रमेण लिखत -</p> <p>(i) कश्चन निर्धनो जनः भूरि परिश्रम्य किञ्चिद् वित्तमुपार्जितवान्।</p> <p>(ii) तेन वित्तेन स्वपुत्रम् एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलो जातः।</p> <p>(iii) एकदा स पिता तनूजस्य रुग्णतामाकर्ण्य व्याकुलो जातः।</p> <p>(iv) परमर्थकार्श्येन पीडितः स बसयानं विहाय पदातिरेव प्राचलत्।</p> <p>(v) पदातिक्रमेण सञ्चलन् सायं समयेऽप्यसौ गन्तव्याद् दूरे आसीत्।</p> <p>(vi) निशान्धकारे प्रसृते विजने प्रदेशे पदयात्रा न शुभावहा।</p> <p>(vii) एवं विचार्य स पार्श्वस्थिते ग्रामे रात्रिनिवासं कर्तुं कञ्चिद् गृहस्थमुपागतः।</p> <p>(viii) करुणापरो गृही तस्मै आश्रयं प्रायच्छत्।</p>	1/2x8=4